

sted, hvor der tilføres store mængder husdyrgødning. Når overgødskning med handelsgødning i praksis ikke er særlig aktuell, skyldes det bl.a., at handelsgødning er langt nemmere at tildele præcist. Næringsstofindholdet kendes helt nøjagtigt, og landmanden står ikke som ved husdyrgødningen med en ustyrbar mængde, som han *skal* af med,

at der er store egnsvise forskelle i jordboniteter og dermed i risiko for udvaskning af næringssalte og det dyrkningsmæssige behov for tilførsel af gødning. Risikoen for udvaskning er således mindst på de bedste jordboniteter, som alt andet lige også fordrer mindst gødningstildeling.

Det har været fremført, at en afgift på kvælstof i handelsgødning skulle animere landmændene til en bedre fordeling af husdyrgødningen. Sådan vil den imidlertid næppe komme til at virke i praksis, da fordelingsproblemet ikke alene er et fordelingsproblem på den enkelte bedrift, men såvel mellem bedrifter som mellem landsdele. En udjævning af anvendelsen af husdyrgødning over hele landet vil være særdeles bekostelig og vil selv med en prohibitiv stor afgift på handelsgødning ikke kunne betale sig. I forhold til næringsstofindholdet har husdyrgødning stor volumen og vægt. Inden for regionale områder bør mulighederne for fordeling og anvendelse af husdyrgødningen imidlertid seriøst undersøges. Der kan således peges på initiativer såvel vedrørende gylleformidling som vedrørende anvendelse af husdyrgødningen til energiformål. Regulering af bedrifternes anvendelse af naturgødning er i øvrigt et centralt led i den vedtagne NPO-handlingsplan.

Bræmmer langs vandløb

I regeringens handlingsplan peges på udlægning af gødningsfrie bræmmer langs vandløb som et middel til nedbringelse af gødningsforbruget. Forslaget nævnes i sammenhæng med handlingsplanen for marginaljorder. I forbindelse hermed er det påvist, at bræmmernes effekt på udvaskningen er særdeles beskedent, om der overhovedet vil være nogen. Til gengæld vil et stort antal landmænd blive meget hårdt ramt. Vi må

derfor som i marginaljordssammenhæng fastholde, at udlægning af bræmmer ud over det, der svarer til en grøftekant, er uacceptabel. Eventuel gennemførelse af et sådant forslag må medføre fuld erstatning for de berørte landmænd, dækkende såvel rådighedsafståelsen som ejendomsforringelse.

Andre dyrkningsformer

Det bør i denne forbindelse nævnes, at med samme afgrødevalg er udvaskning fra økologisk dyrkede jorder, hvor handelsgødning jo slet ikke er anvendt, ikke mindre end fra normalt gødgede marker med konventionel dyrkningsteknik.

Midler til begrænsning af risikoen for udvaskning

Som konstruktive løsninger kan vi i stedet pege på:

- 1) En optimal udbredelse af »grønne marker« i efterår og vinter. De mængder af kvælstof, som efter høst frigøres ved nedbrydning af planterester m.v., vil på denne måde blive tilbageholdt og optaget af vinter- og efterafgrøder.
- 2) Obligatorisk udarbejdelse af gødningsplaner. Det gøres obligatorisk for den enkelte landmand (driftsleder) at lade udarbejde en gødningsplan for det anvendte landbrugsareal. Gødningsplanen er udgangspunkt for tildeling af den korrekte gødningsmængde til de enkelte arealer og danner grundlag for beregning af bedriftens samlede disponering af natur- og handelsgødning.
- 3) Udbygning af »nitratnettet« og afstrømningsanalyser, således at eventuel overgødskning i et område kan konstateres og afhjælpes.
- 4) Initiativer fra det offentlige til støtte af gylleformidling og anvendelse af husdyrgødning til energiformål.
- 5) Ekstensiveringsforanstaltninger kan i mindre omfang bidrage til reduktion af den samlede næringsstofudvaskning. Sådanne foranstaltninger kan f.eks. omfatte incitamenter til skovplantning, udlægning af arealer til vedvarende afgræsning eller andre særlige driftsformer.